

SCHOOLPORTRET HYPERION LYCEUM

In het kader van NRO ONDERZOEK “TOEKOMSTGERICHT ONDERWIJS”

FASE 1 BESCHRIJVENDE STUDIE

JUNI 2016

1) Uitgangspunten, missie en vernieuwings-DNA

Wordingsgeschiedenis

Het Hyperion Lyceum maakt deel uit van het Voortgezet Onderwijs van Amsterdam. Het bestuur van het VOvA heeft in september 2010 de 4 gymnasia van Amsterdam gevraagd mee te denken over het opzetten van een nieuwe VWO –school in Amsterdam-Noord. Het doel van dit project was een bijdrage te leveren aan de vorming van een geheel nieuw soort VWO-onderwijs met nieuwe, overkoepelende vakken en het bieden van een oplossing voor het plaatsgebrek op VWO-scholen en gymnasia in Amsterdam. Het project startte met een denktank, samengesteld uit medewerkers van het Barlaeus gymnasium, het Vossius gymnasium, het 4e Gymnasium, het Ignatius gymnasium en het Bredero Lyceum en heeft er in geresulteerd dat eind april 2011 besloten is voor het schooljaar 2011-2012 te starten met een nieuwe school: het Hyperion Lyceum. Hier worden 2 onderwijstypes aangeboden, atheneum+ en gymnasium.

De school is dus nog jong en groeit tot nu toe elk jaar sterk in leerlingenaantal. Komend jaar is er voor het eerst een 6^e leerjaar; in 2018 wordt het nieuwe gebouw betrokken waarover al geruime tijd wordt nagedacht hoe dit kan bijdragen aan de realisatie van het onderwijsconcept dat schoolleiding en team ambiëren.

Schoolconcept in ontwikkeling

Dit onderwijsconcept is in ontwikkeling; er was bij de aanvang geen sprake van een van tevoren geheel uitgestippelde lijn. Daar wordt door de schoolleiding met het team samen veel over nagedacht en gediscussieerd, met als leidende vraag: Wat voor ideaalbeeld heeft de school voor ogen van de leerling, als die het Hyperion verlaat? Kritisch en rationeel leren denken, met oog voor mens en maatschappij is de missie die de school zich gesteld heeft. Het nieuwe gebouw fungeert als aanjager momenteel voor de vraag: hoe wil men het onderwijs daar vorm gaan geven?

Voor het Hyperion Lyceum is een duidelijk leidende gedachte: “Samen Durven Leren”: een school waar leerlingen en docenten samen werken en samen leren. Gestreefd wordt naar een klimaat waar leerlingen en docenten durven initiatief te tonen, te experimenteren en uit te blinken. Het motto - Voor wie wil is niets te moeilijk – sluit daar bij aan. **Docenten** ervaren de vrijheid waarbinnen ze kunnen opereren als groot; er is veel ruimte voor eigen plannen en initiatieven, en zij voelen zich gestimuleerd om de leerlingen meer dan gemiddeld uit te dagen. Men gelooft in een gezamenlijke verantwoordelijkheid maar ervaart ook dat die soms

lastig te realiseren is door het zich snel uitbreidende team en het grote aantal onderwerpen die om aandacht vragen. Er wordt eigenlijk nog veel geëxperimenteerd, waar echter niet iedereen in het team zich voldoende capabel voor voelt omdat veel docenten jong en onervaren zijn. Er is ook behoefte aan duidelijker kaders. Tegelijkertijd kunnen ervaringen wel veilig uitgewisseld worden binnen het team.

Onderscheidend curriculum en leerklimaat

Om een meer dan gemiddelde uitdaging te bieden aan de leerlingen worden naast de normale vakken die iedereen op een VWO-school volgt, **extra vakken** aangeboden in de onderbouw: Grote Denkers (GD), Lifestyle Informatics (LI) en Logica & Argumentatieleer (L&A), met Latijn en Grieks wordt kennis gemaakt bij de lessen Klassieke Vorming (KV). Deze vakken verbinden alle andere vakken met elkaar; ze vormen een brug tussen de alfa-, bèta- en gammavakken. Ze werken expliciet aan de denk- en onderzoeksvaardigheden van de leerlingen en leggen de link tussen onderwijs, wetenschap en de maatschappij. **Bureau V** zorgt ervoor dat leerlingen die nog meer of sneller willen (door zich te verbreden met een extra vak, verdiepen in een vak, verrijken met een andere vaardigheid of te versnellen), dit ook kunnen, binnen of buiten de school. Door vakoverstijgend **projectonderwijs** wordt bevorderd dat leerlingen zelfstandig kunnen werken en veel aandacht besteed wordt aan het verwerven van vaardigheden, zoals creatief denken, presenteren, beargumenteren, ICT-vaardigheden en samenwerken. In de praktijk wordt het uitvoeren van dergelijke projecten echter geregeld als lastig en moeilijk ervaren. Ook zijn de leerlijnen voor de vaardigheden die de school wil bijbrengen hiermee nog niet voldoende duidelijk uitgezet. **Het pedagogisch klimaat** wordt door docenten, leerlingen, ouders en bezoekers als open, toegankelijk en informeel ervaren. De reden dat de school zich hiermee wil onderscheiden is het idee dat een gelijkwaardige omgang bijdraagt aan de persoonlijkheidsvorming van de leerlingen. Aandachtspunt hierbij is wel het gezag van de leraar: hoe zorg je, al dan niet met behulp van regels, dat de relatie niet al te vriendschappelijk wordt? **Leerlingen** merken dat de school ieder kind zich thuis wil laten voelen, en tegelijkertijd als doel heeft ervoor te zorgen dat de leerling straks “klaar is voor de maatschappij”.

2) Curriculum

In de eerste klas maken alle leerlingen kennis met de **4 nieuwe vakken**. Aan het einde van het eerste jaar kunnen leerlingen dan een gefundeerde keuze maken tussen atheneum+of gymnasium. Als zij kiezen voor atheneum+, volgen zij het reguliere atheneumprogramma met in de onderbouw 3 nieuwe vakken en in de bovenbouw Drama en Rede. Als zij kiezen voor het gymnasium, volgen zij tot en met de zesde klas de gymnasiumopleiding met de klassieke talen. Op deze manier zijn de atheneum+- en de gymnasiumopleiding gelijkwaardig aan elkaar. Doel dat beoogd wordt met de nieuwe vakken is de leerlingen op kritische en academische wijze leren argumenteren en nadenken. Dit zou nog wel wat meer geëxpliciteerd mogen worden; het gebeurt momenteel bij de ene sectie waarschijnlijk meer dan bij de andere.

Bureau V helpt leerlingen die op zoek zijn naar een extra uitdaging naast het normale lesprogramma. Daarbij ligt de verantwoordelijkheid voor het voldoende uitvoeren van de standaard én extra schoolvakken of lessen bij de leerling zelf. Elke leerling met de wens te willen V-en, verbreden, verdiepen, versnellen of verrijken, kan zich uit eigen beweging

melden en hoeft niet van tevoren geselecteerd te worden. Zij kunnen zich, na overleg met hun mentor, melden met hun wens om binnen hun bestaande programma te verdiepen of te versnellen in een vak, een of meer extra vakken te volgen naast het reguliere programma, of een speciale vaardigheid (skill) te ontwikkelen die gedurende een korte periode van het jaar buiten of onder schooltijd wordt aangeboden en niet in het reguliere onderwijsprogramma zit. Alleen als de grootte van de lesgroepen het toelaat, bestaat de mogelijkheid om een dubbelprofiel (atheneum en gymnasium) te volgen. Deze wens wordt dan voorgelegd aan het mentorenteam van de betreffende jaarlaag. Alles gaat altijd in goed overleg, ook met de ouders. De leerlingen ervaren deze keuzevrijheid als positief: er wordt gekeken naar het tempo en wie meer of minder hulp nodig heeft. Diverse leerlingen volgen een of meer extra vakken; in de bovenbouw is het voor enkele vakken mogelijk vervroegd examen te doen. Door Bureau V is er meer mogelijk, dit stimuleert de leerlingen en biedt extra uitdaging. De inhoud binnen een vak is echter niet heel anders; leerlingen kunnen wel iets extra's doen of versnellen maar overslaan eigenlijk niet.

Drama en rede is een creatief en uitvoerend vak in de bovenbouw van het Hyperion Lyceum. Het wordt gevolgd door alle atheneum+-leerlingen. Communiceren, overtuigend spreken, jezelf leren en durven zijn, voordragen en samen optreden staan centraal. Leerlingen gaan aan de slag, niet alleen met hun hoofd, maar ook met hun lijf. Binnen drama en rede leren leerlingen alle eerder opgedane kennis van de schoolvakken en hun ideeën en gedachten op overtuigende wijze over te brengen, in een speech, betoog, debat, discussie, lezing, voordracht of voorstelling.

Alle leerlingen in de onderbouw werken elke periode, dus vier keer per jaar, aan een groot **vakoverstijgend project**. Deze projecten worden ingericht volgens de richtlijnen van Project Based Learning. Een project start altijd met een prikkelende en realistische onderzoeksvraag en werkt naar een concreet eindproduct toe. Binnen de projecten worden belangrijke vaardigheden en kennis van de samenwerkende vakken aangeleerd. Het idee is dat het werken vanuit vakoverstijgende projecten de samenhang bevordert tussen vakken, leerlingen leert samenwerken en de leerstof tot leven brengt. Leerlingen zijn actief en worden geprikkeld tot het nemen van initiatieven. Project Based Learning biedt goede mogelijkheden tot differentiatie in niveau, leerstijl en interesse. Zeker ten opzichte van de zelfstandige gymnasia is het projectonderwijs onderscheidend.

Door leerlingen wordt de hoeveelheid samenwerkingsopdrachten wel als veel ervaren, en ook het samenwerken lukt niet altijd goed. Ook is nog niet inzichtelijk hoe precies de ontwikkeling van de individuele leerling is geweest na 3 jaar in de onderbouw, in de beoogde vaardigheden. Vanuit de Onderwijs Werk Groep wordt dit jaar en komend jaar door een deel van het docententeam gewerkt aan het concretiseren van de gewenste leerlijnen, en het vertalen ervan naar de lespraktijk.

Accenten binnen de school Op het Hyperion Lyceum heerst een open pedagogisch klimaat, waar docenten, leerlingen en ouders op informele wijze met elkaar omgaan en intensief contact met elkaar onderhouden. Ook aan de sfeer in de klas en het ontwikkelen van een open houding ten aanzien van andermans opvattingen en gedachtegoed wordt aandacht besteed door middel van discussies, maatschappelijke projecten, uitwisseling met andere scholieren, culturele excursies en voorstellingen op school zelf, evenals de speciale themadagen van het

vak CKV in de bovenbouw. Op deze manier probeert de school aan de leerlingen een grote maatschappelijke betrokkenheid mee te geven. Sociale vaardigheden, een open blik ten aanzien van andere zienswijzen en de wisselwerking tussen wetenschap en onze maatschappij staan daarbij centraal. De diversiteit van de leerlingen vraagt een groot pedagogisch repertoire van handelen van de docenten; mede daarom is de school gestart met Didactisch Coachen.

3) Schoolorganisatie

De schoolleiding en alle andere teamleden willen de organisatie zo plat mogelijk houden: Door initiatieven aan de docenten te laten, leren de mensen het meest. De organisatie bestaat uit 1 rector en momenteel 2, met ingang van augustus 3 teamleiders verdeeld over jaarlagen 1 en 2, 3 en 4, 5 en 6. **Gedeelde verantwoordelijkheid** wordt nagestreefd door mentorenteams gezamenlijk verantwoordelijk te laten zijn (in plaats van 1 coördinator) en de Onderwijs Werk Groep inhoudelijk mee te laten denken over de inhoud van het onderwijs en hier onderzoek naar te laten doen. Maar, er wordt nog wel gezocht naar de juiste vorm. En vernieuwend is misschien juist wel dat iedereen daar open over is: Hoe organiseer je de gewenste gedeelde verantwoordelijkheid, als je in een nieuwe groeifase zit? Dit komt omdat de school er elk jaar een nieuwe jaarlaag bij krijgt; daarvoor moet dan nog veel ontworpen en georganiseerd worden en bestaat nog geen routine. Docenten die vanaf het begin betrokken zijn bij de school hebben duidelijk voor een zich ontwikkelende school gekozen; nieuwkomers verwachten nu eigenlijk een school die al meer staat. Er is echter nog geregeld sprake van chaos; niet iedereen kan daar even goed tegen.

De Onderwijs Werk Groep (OWG) is ingericht om onderwijsvisie te ontwikkelen, beleid te maken, en docenten ermee aan het werk te zetten. Iedereen mag zich hiervoor aanmelden. 9 docenten zitten momenteel hierin waarvan twee leden 1 dag per week vrijgesteld zijn van lessen. Het docententeam heeft een aantal prioriteiten gekozen en daar is de OWG samen met een deel van het team steeds mee aan de slag gegaan.

Op de **werkmiddagen** (elke donderdagmiddag; voor iedereen) komen steeds vanuit de schoolleiding, de zorg of de Onderwijs Werk Groep allerlei (praktische) onderwerpen ter sprake, waar alle docenten zich dan over buigen. Nu is het team hiervoor eigenlijk te groot, en voor beginnende docenten is de veelheid aan onderwerpen en vraagstukken moeilijk te overzien: men weet niet bij wie een bepaalde verantwoordelijkheid ligt, en heeft behoefte aan iemand die alles weet (maar niet per se dan ook alles moet regelen). Ook is niet altijd iedereen aanwezig en wordt dan informatie gemist. Er wordt momenteel nagedacht over een nieuwe vorm en invulling van deze middagen. In het nieuwe schooljaar zal niet elke werkmiddag plenair zijn maar komt er meer tijd en ruimte voor onderwijsontwikkeling door secties of projectgroepen, waarbij elke docent een bepaald thema kiest (aangereikt door de Onderwijs Werk Groep) waar hij zich verder in wil verdiepen gedurende het schooljaar.

Het delen van de beslissingsbevoegdheid: ingrijpende besluiten werden tot nu toe altijd voorbereid en voorgelegd aan het hele team, maar het blijkt nu ook moeilijker om iedereen te bereiken en bij het voortraject te betrekken. De schoolleiding merkt dat men zich soms overvallen voelt en het gevoel heeft minder invloed te hebben; het team wordt minder vaak geraadpleegd alvorens de schoolleiding een besluit neemt. Ook over de mate waarin iedere afzonderlijke docent wil meedenken en beslissen verschilt sterker naarmate het team groter wordt. Initiatieven vanuit het docententeam worden gestimuleerd maar dat zou nog veel beter kunnen. Er wordt gezocht naar de juiste manier van communiceren; de weekmemo waarin

vanuit de schoolleiding en de docenten allerlei nieuws meegedeeld wordt werkt ook niet 100 %. Voorheen leunde schoolleiding en team meer op het idee “iedereen doet het op zijn eigen manier”; nu blijkt dat hierdoor soms houvast ontbreekt voor zowel leerlingen als docenten. Er is behoefte aan duidelijker afspraken. Vernieuwing vraagt best veel van de individuele docenten en zeker van de beginnende. De wens is groot om de organisatie plat te houden. Maar de ruimte die het team krijgt geeft mensen soms wel het gevoel te zwemmen en maakt dat ze vragen om meer sturing.

De **leerlingenraad**, waarin leerlingen uit de diverse jaarlagen zitten, hebben regelmatig overleg met de schoolleiding.

Voor het **mentoraat**, met name in het 1^e leerjaar, zijn extra uren beschikbaar. Dit is eigenlijk een vorm van extra zorg om de overgang van basisschool naar VO goed te laten verlopen. Leerlingen ervaren dat er goed wordt gelet op de klassensamenstelling en de sfeer in de klas. Door de **periodisering** met name in het 1^e leerjaar volgen de leerlingen minder vakken tegelijkertijd, waardoor zij hun aandacht over minder vakken hoeven te verdelen. Dit zorgt voor meer overzicht en meer rust. Leerlingen zullen vakken, als de moderne vreemde talen, minder vaak met elkaar verwarren en ze krijgen les van minder docenten tegelijkertijd. Bovendien geven deze docenten de klas meer uren les per week. Dit zorgt voor een beter contact tussen docent en leerling en een beter zicht van docenten op de voortgang van de leerling en goede mogelijkheden voor begeleiding.

Voor het overige is de **indeling in klassen/clusters en de roostering** vrij traditioneel. Het rooster is in beperkte zin vernieuwend: het uitgangspunt dat er pas om 9 uur gestart wordt om het puberbrein tegemoet te komen is in de bovenbouw niet meer te handhaven en dat wordt door leerlingen wel vervelend gevonden. Leerlingen merken ook wel dat het rooster door lesuitval soms chaotisch is en dat mentoren niet altijd over eensluidende informatie beschikken. Het werken in blokken van 2 x 45 minuten bevalt over het algemeen. Lessuren van negentig minuten geven de mogelijkheid om activerend te werken, de leerlingen de lesstof actief te laten verwerken en diepgang aan te brengen. Daarnaast zorgen de blokken voor rust tijdens de dag; leerlingen volgen minder vakken per dag. Niet alleen in het 1^e jaar wordt een aantal vakken geperiodiseerd en slechts gedurende een half jaar of een kwartaal aangeboden. In die periode krijgen de leerlingen in deze vakken tweemaal of viermaal zoveel uren les per week, dan wanneer de vakken het gehele jaar gegeven worden.

4) Didactische aanpak en keuzes

Ontwerpprincipes Wat betreft lesmethodes wordt het ontwerp van het curriculum vooral bij de zogenaamde ‘nieuwe vakken’ door de docenten zelf gedaan, evenals bij Science. In de bovenbouw vormt een bestaande lesmethode vaak de basis maar wordt er veel omheen aangeboden. Daarnaast heeft het docententeam gezamenlijk de ideale Hyperionles vastgesteld, waarin leerlingen actief en gemotiveerd werken.

Leerproces De nadruk ligt vooralsnog meer op de leerprestaties, maar is ook wel een discussiepunt binnen het team waar de meningen over uiteen lopen: Wordt er niet teveel getoetst, en met welk doel eigenlijk? Goede eindresultaten is wel het doel, het behaalde

diploma moet de leerling ook voldoende toerusten om met de juiste kennis en vaardigheden aan een wetenschappelijke opleiding te beginnen, maar niet het enige doel: als de resultaten in orde zijn biedt dat ruimte om ook aan andere doeleinden te werken. Leerlingen ervaren dat niet alleen cijfers maar ook ‘het leren leren’ belangrijk wordt gevonden; ze zeggen dat er niet heel veel druk op cijfers ligt maar meer de nadruk wordt gelegd op beheersing van de stof in het algemeen. In de Onderwijs Werk Groep wordt nagedacht over toetsbeleid, werkvormen en differentiatie.

Rol van de docent Hoe de docent de leerlingen begeleidt, meer sturend of meer ondersteunend, verschilt erg per docent en er bestaat wel wat schroom om de leerling meer los te laten. Leerlingen bevestigen dat het vaak van de docent afhangt. Vaak moet je het als leerling eerst zelf uitzoeken en mag je daarna om hulp vragen, maar de ene docent is meer sturend en de andere laat je meer vrij. Die afwisseling wordt ook wel prettig gevonden. Over het algemeen wordt er best veel autonomie gegeven aan de leerlingen; de gemiddelde docent is meer coachend/begeleidend dan sturend en werkt met een mix van klassikale, individuele en groepsopdrachten. Over de didactiek wordt veel en actief nagedacht: Hoe kan meer autonomie zorgen voor een grotere motivatie bij de leerling en hem toch ook de juiste competenties aanleren? Daarbij speelt ook een rol dat het ene vak zich beter leent voor een andere route naar de examens dan het andere vak. Er is nog niet echt een duidelijke algemene richting. Sommige docenten ervaren de druk om ‘anders’ of ‘vernieuwend’ te werken als best groot. Voor beginnende docenten is het toepassen van differentiatie bijvoorbeeld nog teveel gevraagd. Ieder voor zich probeert het wel op zijn manier maar er kan nog veel meer gedeeld worden.

Middelen De school werkt met het principe Bring Your Own Device. Deze eigen laptop wordt in veel lessen gebruikt om opdrachten te maken. Ook wordt instructie en lesmateriaal aangeboden in Google Drive en Classroom. Maar er wordt zeker niet uitsluitend op laptops gewerkt; ook het ‘ouderwets’ goed kunnen lezen en schrijven wordt in veel lessen nog belangrijk gevonden. Dan wordt ook gevraagd de devices op te bergen. Het verschilt per sectie en ook weer per persoon. Voor het gebruik van mobiele telefoons in de les geldt dat dit alleen mag als de docent hier expliciet toestemming voor heeft gegeven. De afwisseling wordt gewaardeerd door de leerlingen; zij vinden het ook vaak leuk om zaken op internet op te zoeken. Door veel docenten wordt het gebruik van devices en internet in de les als een verrijking gezien van de lessen; het biedt extra mogelijkheden.

Binnen het docententeam wordt momenteel besproken of er niet een deviceloze dag of dagdeel ingevoerd moet worden, omdat een aantal docenten er moeite mee heeft dat leerlingen soms de hele dag op een scherm kijken en erg veel gamen tussendoor.

5) Gebouw en leeromgeving

Het huidige gebouw is na het 1^e jaar van de school neergezet en een semi-permanente behuizing, waar de afgelopen jaren delen op en aan zijn gebouwd. Het wordt door iedereen als licht, ruim en transparant ervaren. De klaslokalen hebben veel ramen en de deuren staan ook vaak open. De buitenruimte speelt nauwelijks een rol in het leerproces. Sporadisch vinden er lesactiviteiten buiten plaats. Wel worden er met excursies bezoeken aan andere leeromgevingen gebracht zoals musea of een laboratorium.

In de zomer van 2018 zal de **definitieve huisvesting** opgeleverd worden. Dit gebouw speelt een belangrijke rol in de lopende discussie over de vraag “Hoe geef ik mijn onderwijs

vorm?”. Een aantal lokalen zal namelijk opgaan in zogenaamde studielabs, waar de vakken met elkaar vakoverstijgend kunnen werken en de leerlingen zelfstandiger aan het werk gaan. Vanwege het ontwerp- en bouwproces moest de discussie in een sneltreinvaart gevoerd worden en is er naar de mening van een deel van het docententeam te snel een besluit genomen dat niet door iedereen gedragen wordt. Door sommige secties/docenten, met name de Moderne Vreemde Talen, wordt dit idee te radicaal gevonden en is gevraagd of er voldoende gewone klaslokalen kunnen blijven. Om aan deze wens tegemoet te komen verschillen de studielabs van elkaar het talenlab bevat bijvoorbeeld meer gewone klaslokalen dan het gammalab. Maar er zijn ook veel docenten die de mogelijkheden zien die dit concept biedt: het meer open gooien van het rooster, het vergemakkelijken van het vakoverstijgend werken en een grotere autonomie voor de leerling die zelf kan bepalen of hij begeleiding wil of niet.

6) Pedagogisch klimaat

De school onderscheidt zich door een **informeel laagdrempelig klimaat**. Het idee hierachter is dat een gelijkwaardige en niet-hiërarchische relatie de persoonsvorming en de socialisatiedoelen van de leerling ten goede komt. Dat de leraren getutoyeerd worden vinden de leerlingen bijzonder en geeft ze het gevoel dat ze het vertrouwen krijgen. Leerlingen vinden de docenten toegankelijk; ze stellen zich niet autoritair op en leerlingen kunnen ook na de les bij hun terecht. Ook ouders zijn hier tevreden over. Wel is de communicatie vanuit school naar de ouders en/of leerlingen niet altijd even duidelijk, ook met betrekking tot absenties en te laat komen. De inzet van mentoren om bij achterblijvende prestaties op tijd aan de bel te trekken verschilt nogal volgens de leerlingen.

Aan docenten wordt de mogelijkheid geboden de cursus **Pedagogisch Tact** te volgen. Er wordt gestreefd naar een zogenaamde Gouden Driehoek tussen ouders, leerling en docent, met veel aandacht voor de leerling. Er worden ook veel uren aan de zorgmensen in het team gegeven.

De keerzijde van het open klimaat is ook dat dit soms spanningen op kan leveren bij (met name beginnende) docenten: Waar ligt de grens? Ook wordt binnen het team gediscussieerd over de vraag in hoeverre het losse vrije klimaat leidt tot lagere prestaties, laksheid wat betreft deadlines (zowel van de kant van docenten als de leerlingen), en een slordiger omgang met het gebouw en met elkaar. Leerlingen zijn soms best brutaal of onbeleefd: komt dat nu door de informele omgangsvormen? Ook lijken ze soms minder resultaatgericht dan wenselijk is. Leerlingen zelf ervaren tegenstrijdigheid in wanneer ze verantwoordelijkheid mogen nemen en krijgen van de docenten, Als docenten zich vervolgens zelf niet aan deadlines houden bijvoorbeeld wat nakijken betreft, is er geen evenwicht wanneer een leerling daar wel aan gehouden wordt.

In de leerlingbegeleiding staat de veiligheid op de eerste plaats, zelfs vóór de visie op het leren. De **3 zorgcoördinatoren** (voor leerjaar 1 en 2, 3 en 4, en komend jaar 5 en 6) streven ernaar dat alle geledingen in de school samenwerken om de leerlingen een veilige plek in de school te bieden. Niet alleen het leerlingenaantal groeit hard, ook alle nieuwe medewerkers dienen meegenomen te worden in een schoolcultuur waarbij de veiligheid voorop staat. Het zorgplan beschrijft hoe op school wordt samengewerkt om deze zorg te waarborgen. De zorg vindt plaats binnen de wettelijke kaders en is gericht op een transparante en stevige zorgstructuur, zodat de cultuur van het ‘samen durven leren’ vanuit een veilige basis kan worden neergezet. Wanneer de resultaten van een leerling achterblijven of de leerling opvalt

in sociaal opzicht, kan de mentor contact opnemen met de zorgcoördinator. In overleg met de mentor en/of de teamleider worden de ouders uitgenodigd om dit te bespreken. De zorgcoördinator is op de hoogte van mogelijke vormen van zorg die de school zelf kan bieden en staat in contact met externe hulporganisaties. Verder organiseert de zorgcoördinator hulp(verlening) binnen of buiten de school.

Vanuit de Onderwijs Werk Groep is het afgelopen jaar een groepje docenten bezig geweest met de **schoolregels**. Deze zijn uitgebreid voorgesteld, besproken en weer aangepast. Discussie was er vooral over de vraag hoeveel je wel en niet moet vastleggen. In de nabije toekomst zullen de regels opnieuw geëvalueerd worden, samen met de leerlingen.

Klankbordgroep ouders Het Hyperion Lyceum heeft een Klankbordgroep van ouders (KBG) om het contact tussen de ouders, de school, en de medezeggenschapsraad te bevorderen. De KBG geeft adviezen aan de school, de medezeggenschapsraad en/of aan de oudergeleding in de medezeggenschapsraad over zaken die de ouders in het bijzonder aangaan, organiseert activiteiten en wil bijdragen aan een sociaal netwerk rondom leerlingen door de inzet van klasse-ouders en met de hulp van de kennis en expertise van ouders. Per klas is er een klassenouder: verbinding tussen ouders en KBG en aanspreekpunt voor de klassenmentor. Sinds dit jaar is er ook een oudervereniging actief.

Het Hyperion Lyceum is een **gezonde school**. Dat betekent dat in de kantine alleen gezonde etenswaren worden verkocht en dat de leerling geen snoep, chips, frisdrank en energy drankjes mee naar school mag nemen. Roken is in de buurt van de school niet toegestaan. Eens in de maand is er de zogenaamde ‘stoute donderdag’. Dan mag er wel snoep en chips gegeten en frisdrank gedronken worden.

7) Werken aan ‘andere doelen’ en volgen van ontwikkeling

Welke andere doelen de school precies wil bereiken naast die uit de missie, om een kritisch en rationeel persoon af te leveren die openstaat voor medemens, maatschappij en omgeving – ook daar is de school naar op zoek, hoe deze te benoemen. Vanuit de “**nieuwe vakken**” is er van het begin af aan meer expliciet een focus op andere vaardigheden en leerdoelen. De zogenaamde Drieslag van Biesta staat daarbij centraal: samenhang tussen het curriculum, het pedagogisch klimaat en de autonomie voor de leerling. Andere doelen zijn: Bij Logica & Argumentatieleer: Logisch redeneren, leren spreken en zelfvertrouwen opbouwen. Bij Grote Denkers: Persoonsvorming en socialisatie. Bij Lifestyle Informatics: Mogelijkheden en onmogelijkheden, kansen en gevaren van ICT. Maar ook voor de overige vakdocenten is het duidelijk dat de school streeft naar andere doelen, en ieder voor zich probeert dat in meer of mindere mate in zijn les te bereiken.

De school hoopt dat de leerling straks voldoende bagage heeft mee gekregen om zich positief te verhouden tot de wereld, zich een mening kan vormen over ethische dilemma’s, voldoende (zelf)kennis heeft en (zelf)onderzoek kan doen. Leeractiviteiten die hiervoor ingezet worden zijn de socratische gespreksvoering (waar ook rubrics voor ontwikkeld zijn); de onderzoekjes in de projecten; het samenwerken en elkaar feedback leren geven. Instrumenten zijn de rubrics, het formatief toetsen (maar te strakke formalisering kan weer leiden tot fixatie op niveaubepaling – ook hier is het laatste woord nog niet over gezegd. Dit sluit ook aan bij de discussie over wel of niet cijferloos toetsen).

Of en hoe deze andere doelen bereikt worden is onduidelijk; docenten, leerlingen en ouders geven aan dat zij gevoelsmatig duidelijk ontwikkeling zien. Ouders valt op dat hun kinderen een andere aanpak wordt geleerd en er veel zelfstandigheid wordt gevraagd.

Dit jaar is gestart met een nieuw **instrument voor zelfevaluatie, de iSelf**, in alle 1^e klassen. De eerste resultaten geven goed inzicht in hoe de leerlingen oordelen over: zelf regie nemen / leerstrategieën gebruiken / zelfreflectie / werkreflectie. Dit wordt weergegeven in de mate van Richting, Ruimte en Ruggesteun die zij ervaren.

Wat lesmateriaal en koppeling lesinhoud – lesdoelen betreft kunnen er nog veel meer dwarsverbanden komen tussen de diverse vakken. Voorlopig mikt de school op het bereiken van zowel de traditionele doelen (goede eindexamenresultaten), als de andere doelen. Het betekent wel dat het lesrooster met de extra vakken in de onderbouw (met name in het 1^e leerjaar) erg vol is voor de leerlingen. Vakinhoudelijk is het aanbod breed, aan de persoonsvorming van de leerlingen kan wel meer aandacht besteed worden. Dit wordt bijvoorbeeld in de 4^e klas met het vak Drama en Rede wel gedaan.

8) Omgaan met differentiële leerbehoeften

Zowel docenten als leerlingen geven aan dat het Hyperion minder geschikt is voor leerlingen die niet nieuwsgierig zijn, niet doelgericht en niet geconcentreerd kunnen werken. Sommige leerlingen hebben moeite met het abstractieniveau van de nieuwe vakken. De manier van werken is daar ook wel een cultuurschok soms, ook voor de leerlingen die op de basisschool in plusklassen hebben gezeten. Niet iedereen toont voldoende **zelfstandigheid en initiatief**.

De verschillen in wat elke individuele leerling mee krijgt aan ‘bagage’ van huis uit en van de basisschool zijn groot. Dit betreft zowel vaardigheden, omgangsvormen als algemene ontwikkeling (sociaal kapitaal). Sommige leerlingen hebben hierdoor een grotere behoefte aan concrete lesstof, andere veel meer aan ruimte om zichzelf zelfstandig te ontwikkelen. Ook is de taalachterstand soms een barrière voor kinderen uit allochtone gezinnen. Hier wordt momenteel niets voor aangeboden; veel docenten vinden wel dat dat zou moeten. Het hangt nu af van de moeite die een individuele docent wil doen voor een leerling. Er zou meer algemene hulp geboden kunnen worden of bijvoorbeeld meer gelegenheid voor het werken op een stilteplek.

Voor de (hoogbegaafde) leerlingen zijn er veel mogelijkheden via **Bureau V**. Versnellen, extra vakken volgen, eerder examen doen in een vak, een heel andere vaardigheid leren binnen of buiten school: in overleg is veel mogelijk.

Het curriculum van de school, en dan met name dat van het atheneum+, spreekt vooral **jongens** aan. Ook op het Hyperion stromen deze minder makkelijk door, zoals in het algemeen het geval is. In het team leven wel vragen hierover: hoe hiermee om te gaan? Ook is een actuele vraag, hoe om te gaan met leerlingen met autisme binnen het geambieerde onderwijs waar veel samengewerkt moet worden?

Het zorgteam houdt wel veel rekening met de **speciale leerbehoeften** van leerlingen die het op eigen kracht om bepaalde redenen niet redden. Onduidelijk is echter wanneer dit wel en niet gebeurt en waarom (retentiebeleid).

9) De buitenwereld

Er bestaat een meer dan gemiddelde link met de buitenwereld op het Hyperion. Alle secties maken wel uitstapjes naar de buitenwereld, met het idee dat je binnen leert voor wat je buiten ziet. Het werkt ook vaak motivatieverhogend. In hoeverre het beoogde doel gehaald wordt en hoe de leerlingen dit ervaren, is onduidelijk. Ze vinden de uitstapjes meestal wel leuk. Vaak wordt de betekenis ervan pas later door leerlingen gezien.

Het Hyperion werkt actief aan het leggen van contacten met **universiteiten, hogescholen** en organisaties uit het bedrijfsleven. Door middel van deelname aan verschillende buitenschoolse bèta-activiteiten, zoals olympiades, Urban Farming, de project Science Center en Youtube van Nemo, en de robocup worden leerlingen uitgedaagd te excelleren op Science-gebied. Ook maakt de school deel uit van Bètapartners. Bètapartners is een netwerk waarin scholen, HO-instellingen, HvA, VU en UvA, en het bedrijfsleven samenwerken. Zo werkt het Hyperion Lyceum bijvoorbeeld samen aan projecten met het Amsterdam University College als een van hun targetschools. Maar ook met de Humaniora van de UvA zijn afspraken gemaakt over het openstellen van colleges voor leerlingen die hierin interesse hebben.

Er is veel tijd en aandacht voor **maatschappelijke ontwikkelingen**. Er is aandacht voor de vluchtelingenproblematiek (door deelname aan de Nacht van de Vluchteling bijvoorbeeld), er is in een speciale les stil gestaan bij recente terroristische aanslagen, het herdenken van de Februaristaking gebeurt. Klassen bezoeken het Amnesty Film Festival, of gaan naar Dance4Life. Leerlingen uit de bovenbouw zouden wel vaker over het nieuws willen praten; dat hangt vaak van de docent af.

Het bestuur van het VOvA biedt wel ruimte voor een vernieuwende aanpak, maar het is moeilijk om daar ook extra middelen voor te krijgen. Zaken als Bureau V moeten binnen de eigen begroting gerealiseerd worden. Binnen het bestuur heeft de school ook te maken met solidariteitsheffingen; eerder heeft de school daar zelf ook van geprofiteerd.

De overheid hanteert nog altijd een verplicht aantal lessen, in een strak lesrooster dat vaak als een keurslijf wordt ervaren. Meer ontwikkeltijd voor projecten bijvoorbeeld vinden docenten wenselijk. Wel staat de inspectie meer open voor andere manieren van onderwijs geven; dat is in het voordeel van de school: het Hyperion wil in de toekomst onderzoeken op welke wijze er ruimte in de lessentabel gevonden kan worden om aan de 'andere doelen' meer recht te doen.

10) Organisatie en kwaliteit docenten

Hoewel de **besluitvorming** minder transparant is dan voorheen, ervaren de docenten nog steeds dat ze over veel zaken kunnen meepraten. De schoolleiding staat altijd open voor een gesprek. Docenten mogen zelf hun professionalisering vormgeven; die wordt niet gestuurd. Het team stimuleert elkaar hier ook in. De meeste docenten ervaren een sterke teamgeest en saamhorigheid onderling.

Type docent dat geschikt is voor het Hyperion: Veel docenten komen er werken juist omdat ze met vernieuwing in hun vak bezig zijn en zichzelf hierin willen ontwikkelen. In het profiel wordt daar ook om gevraagd. Een goede docent op het Hyperion is iemand die de deur open wil zetten, flexibel is, kwetsbaar durft te zijn en met hart en ziel voor onderwijs kiest – en daar over wil nadenken.

Er zijn relatief veel jonge **beginnende docenten**; zij ervaren de werkdruk als erg hoog ondanks de begeleiding die er gegeven wordt. De ‘trekkers’ van de vernieuwing zijn voor nieuwkomers wel een voorbeeld, maar dit kan ook intimiderend werken waardoor men niet meer zo snel om hulp durft te vragen. Ook geeft de vrijheid die heerst binnen de school hen soms het gevoel dat ze zwemmen. Komend schooljaar wordt meer gezocht naar een combinatie van jonge naast meer ervaren docenten. Het voordeel van werken met beginnende docenten is wel dat zij nog niet vast zitten in oude patronen. Maar ook voor meer ervaren docenten geldt dat dat aantrekkelijk is, dat je als docent ruimte krijgt. Tegelijkertijd is de vraag die nu ook wel leeft, of de autonomie van de individuele docent binnen een sectie niet te groot is (dus te weinig uniformiteit binnen de sectie).

11) Vernieuwing in de genen?

Evaluatie, reflectie en ontwikkeling De docenten zijn bereid hun werkwijze te laten evalueren door de leerlingen en staan open voor verbetering. Er worden bijvoorbeeld leerling-enquêtes afgenomen, docenten bezoeken regelmatig elkaars lessen en de school neemt deel aan kwaliteitsscholen.nl. Er wordt veel gesproken met elkaar over hoe je je les beter kan laten aansluiten bij de behoeften van de leerlingen en tegelijkertijd bij de ambities die de school heeft. Ook worden nieuwe lesvormen uitgetoetst.

Vernieuwing is volgens de docenten duidelijk aanwezig: ieder voor zich ontwikkelt zich op een bepaald gebied en neemt dat weer mee naar het team. Daar is veel ruimte voor. Onderzoek naar hoe en waarom er op een bepaalde manier gewerkt wordt zou wel meer ontwikkeld mogen worden. Ook kan het **concept** dat nu ontwikkeld wordt en zich begint af te tekenen, nog veel sterker neergezet en uitgedragen worden. Of ook iedereen weet wat dat concept precies is, is een vraag die tegelijkertijd ook wel gesteld wordt.

De school kreeg de naam ‘vernieuwend’ te zijn vooral door de nieuwe vakken. De organisatie was vanaf het begin traditioneel; nu wordt gezocht naar het werken met zelfsturende teams. Nu zit het vernieuwende vooral in het pedagogisch klimaat; de didactische structuur is nog behoorlijk traditioneel – maar veel docenten proberen daar los van te komen en focussen zich op de vernieuwing van het lesgeven in hun vak. Gaandeweg wordt hiermee ook de visie van de school verder ontwikkeld: **Samen Durven Leren**.